

РІШЕННЯ
спеціалізованої вченої ради ДФ 76.051.030 про присудження
ступеня доктора філософії

Спеціалізована вчена рада ДФ 76.051.030 Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Міністерства освіти і науки України, м. Чернівці прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки на підставі прилюдного захисту дисертації «Брекзит у європейському медіадискурсі: передумови, характер, наслідки» за спеціальністю 052 Політологія 23 листопада 2023 року.

Кибіч Яна Василівна народилася 27 лютого 1994 року в с. Замостя Вижицького району Чернівецької області, є громадянкою України та має вищу освіту.

У 2017 році закінчила Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича за спеціальністю «Міжнародна інформація» та здобула кваліфікацію «інформаційний аналітик-міжнародник, перекладач».

15 вересня 2018 р. вступила на денну форму навчання до аспірантури у Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. За період навчання підготувала дисертацію на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 «Політологія» та виконала освітньо-наукову програму.

На сьогодні є випускницею аспірантури кафедри міжнародних відносин та суспільних комунікацій Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Дисертацію виконано у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича (Міністерство освіти і науки України, м. Чернівці).

Науковий керівник – Гісса-Іванович Олександра Костянтинівна, кандидат політичних наук, на момент закінчення аспірантури Кибіч Яною Василівною працювала асистентом кафедри міжнародних відносин та суспільних комунікацій Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Здобувач має 11 наукових публікацій за темою дослідження. Основні положення та результати дисертації представлені в п'яти наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях України з політичних наук (категорія «Б»), а також 6 – у матеріалах виступів на українських і міжнародних науково-практичних конференціях.

1. Кибіч, Яна. 2019. «Особливості британського підходу до процесу європейської інтеграції». *Історико-політичні проблеми сучасного світу* 40: 58–66. Чернівці: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. <https://mhpi.chnu.edu.ua/index.php/issues/article/view/184/163>

2. Кибіч, Яна. 2020. «Медійний супровід та його вплив на результати референдуму про вихід Британії з ЄС». *Медіафорум: аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент* 8: 102–114. Чернівці: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. <https://journals.chnu.edu.ua/index.php/mediaforum/article/view/171/112>

3. Кибіч, Яна. 2021. «Брекзит у медійному дискурсі провідних європейських ЗМК». *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії* 2 (10): 64–77. Луцьк: Волинський національний університет. <https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint/article/view/236/189>

4. Кибіч, Яна. 2021. «П'ять років по тому: як змінилася громадська думка британців після референдуму про вихід з ЄС». *Науково-теоретичний альманах «Грані»* 24 (12): 79–87. Дніпро: Дніпровський нац. ун-т імені Олеся Гончара. <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1733/1704>

5. Кибіч, Яна. 2022. «Позиція Канади щодо нової ролі Сполученого Королівства в Європі». *Науково-теоретичний альманах «Грані»* 25 (3): 83–87. Дніпро: Дніпровський нац. ун-т імені Олеся Гончара. <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1786/1749>

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради:

Ротар Наталія Юріївна, доктор політичних наук, професор, професор кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, дав позитивну оцінку роботі здобувача та поцікавився його думкою щодо актуальності теми Брекситу в медіадискурсі Великої Британії та ЄС сьогодні:

Питання: Скажіть будь ласка, чи звертали Ви увагу наскільки Брекзит присутній в сучасному, теперішньому, медійному дискурсі і в Британії, і в Європейському Союзі? Тобто ця тема перемістилася на периферію, чи взагалі згадують про цей крок в сучасному медійному дискурсі?

Бурдяк Віра Іванівна, доктор політичних наук, професор, професор кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, дала позитивну оцінку дисертаційній роботі, однак у порядку дискусії та задля її вдосконалення вказує на зауваження та пропозиції:

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Поряд з викладеними позитивними характеристиками дисертаційної роботи, у порядку дискусії та за для її вдосконалення доцільно вказати на зауваження та пропозиції:

1. Незважаючи на кількість вказаних у підрозділі 1.1. теоретичних (концептуальних) підходів, авторка не обґрунтувала і не створила узагальненої теоретико-концептуальної основи дослідження інтеграційних/ дезінтеграційних процесів в Європі та Брекситу в європейському медіадискурсі, не пояснила потреби у використанні для розв'язання цієї проблеми загальнонаукових підходів і принципів, які забезпечують аналіз, систематизацію та виконання визначених наукових завдань у структурних елементах дисертації. Тож, не зрозуміло, яким саме теоріям з досліджуваної проблеми вона надає перевагу.

2. У тексті дисертаційної роботи відсутня дослідницька гіпотеза, що, до певної міри, знівелювало авторську позицію стосовно ставлення до заявленої проблеми й очікуваних результатів дослідження; не всі поняття, які автор використовує у роботі отримали належну інтерпретацію; не всі Додатки, які вміщені в дисертації, безпосередньо пов'язані з текстом.

3. На наш погляд, дисертаційна робота значно б виграла, якби авторка

належною мірою представила методологію наукової роботи, виділивши для цього окремий підрозділ. Перераховані у Вступі (на одній сторінці) два методологічних підходи (неінституціональний та біхевіористський) і кілька методів, на наш погляд, дають слабку уяву про методологічний інструментарій дослідження. Втім, у тексті дисертації простежується використання і методологічних підходів, і методів дослідження.

Питання: Скажіть, чи однаково об'єктивно висвітлювали британські ЗМІ ставлення громадян чи громадську думку стосовно Брекситу?

Шуляк Антоніна Миколаївна, доктора політичних наук, декан факультету міжнародних відносин, професор кафедри міжнародних комунікацій та політичного аналізу Волинського національного університету імені Лесі Українки, що головним здобутком роботи є те, що дослідження здобувачки Кибіч Яни Василівни є самостійною науковою розвідкою, в якій на основі комплексного політологічного аналізу досліджено передумови, характер, наслідки виходу Великої Британії в Європейського Союзу та висвітлення цієї події в європейському медіадискурсі, однак водночас звернула увагу на окремі зауваження та побажання змістовного та технічного характеру:

1. Розділ 1 за класичним написанням дисертацій має бути присвячений теоретико-методологічному концепту дослідження. При аналізі передумови, характеру, наслідків Брекситу в європейському медіадискурсі лише на с.102 знаходимо «у межах застосування неінституційного підходу до дослідження еволюції громадської думки британців після виходу з ЄС використали методи порівняння, індукції та дедукції, контентта івент-аналізу, ретроспективний та статистичний». На мою думку, слід було би більше приділити увагу методології дослідження.

2. При аналізі медіапростору Р.2 та Р.3 чітко прослідковується, що мас-медіа Британії широко використовували технології гейткіпінгу та спіндокторнгу. Варто було би приділити вагу цим технологіям.

3. У Р. 1.2. «Особливості британського підходу до процесу інтеграції» варто було би також зазначити про варіанти Брекситу між якими обирали британці. Мова йде про «м'який Brexit» і «жорсткий Brexit» - терміни, які використовуються для опису двох можливих сценаріїв виходу Великої Британії з Європейського Союзу.

4. Спостерігається подекуди публіцистичний стиль викладу матеріалу, наприклад, с. 16, 62 й ін. *«мешканцям Туманного Альбіону»*, с.23 *«за часів своєї давнини»*, с.32 *«політична наука не стояла на місці»* й інші.

5. Хронологічні межі дослідження визначено 1979-2021 рр., тому необхідно було б або розширити часові рамки, або по-іншому зазначити дати в роботі. Також у Р.2.3. спочатку аналіз медіа за 2021 р., потім 2020 р.

6. Подекуди зустрічаються суб'єктивні твердження. Так, на с. 59 *«Британці підсвідомо глибоко переконані в особливості своєї нації, яка суттєво відрізняється від своїх континентальних сусідів. З цим тісно пов'язаний британський погляд на континент як на постійне джерело неприємностей»*.

7. На мою думку, некоректною є назва «Розділ 3. Медійний супровід

провідних країн заходу щодо дезінтеграції Великої Британії» щодо вживання «дезінтеграції великої Британії», оскільки мова йде не про розділення самої Великої Британії, а про від'єднання її від ЄС.

8. Зважаючи, що дисертантка зазначає на с.118 про «*Grexit (сценарій виключення Греції із зони євро до липня 2015 року)*», на с.134 «*як застерігає Єнджей Белецький у польській щоденній газеті Rzeczpospolita, «Брекзитів може бути більше»*», то можна було би в контексті євроскептицизму зазначити про тенденції, які спостерігаються в політичному та медіапросторі ЄС, які викликані Брекзитом, а саме детальніше проаналізувати і порівняти перспективи нових «-екзитів», таких як Грекзит, Фрекзит, Некзит, Італекзит, Спакзит тощо.

9. У розділах дисертації зустрічається різне написання «росія», «російська федерація» (наприклад, на с. 173, 174 – з великою, в інших місцях – з малої). Також потребує обґрунтування та пояснення використання досліджень російських (позиція в списку джерел 2, 25, 39) та білоруських авторів – (позиція в списку джерел 37).

10. При написанні досить часто авторка не перекладає назви документів, інститутів, структур, прізвища та ім'я дослідників, політичних діячів. Наприклад с. 38 Концепція «Europe à la carte», с.67 «British Election Study, NatCen Panel та British Social Attitudes Survey», Savanta ComRes», с.95 «дослідників David A.L. Levy, Billur Aslan, Diego Bironz». Прийнято зазначати назву українською мовою та у дужках подавати мовою оригіналу.

11. З практики написання дисертацій розподіл текстового навантаження виглядає таким чином: 20% на р.1 (теоретичний) та орієнтовно однакоого на Р.2 та 3. Відповідно такий поділ у роботі порушено: Р.1. – 48 сторінок, Р.2. – 45, Р.3. – 65, а мало би бути у межах: Р.1. – 36-38 сторінок, Р.2. – 70-72, Р.3. – 70-72.

12. Однакове написання, наприклад зазначення століть, наприклад с.46 «до початку 21 століття», в інших місцях ХХ ст.

Питання:

1. Скажіть, будь ласка, досліджуючи медійний простір Великої Британії, Європейського Союзу, український простір, як Ви вважаєте вихід Британії зумовлений економічними, політичними, геополітичними причинами чи це на основі популістських гасел Великобританії громадяни Британії підтримали цю ініціативу?

2. Як Ви рахуєте чи можливі інші «-екзити»: Грекзит, Фрекзит, Полекзит (досить часто зараз говорять про можливість виходу Польщі з ЄС)?

3. На Вашу думку, чи медійний простір Британії впливає на медійний простір України (тому що ми завжди шукаємо якусь прив'язку своєї тематики до України). Через позицію британських медіа чи не зменшилось бажання українців вступати все таки до Європейського Союзу?

Сидорук Тетяна Віталіївна, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних відносин навчально-наукового інституту міжнародних відносин та національної безпеки національного університету «Острозька академія», дала позитивну оцінку дисертаційній роботі, однак у порядку

дискусії та задля її вдосконалення вказує на зауваження та пропозиції:

По-перше, підрозділ 3.2. «Позиція союзників щодо нової ролі Великої Британії у Європі (на прикладі США та Канади)» дещо виходить за межі предмету дослідження, який і без того доволі широкий («вихід Великої Британії з ЄС у європейському медійному дискурсі»), а назва цього підрозділу не вказує на аналіз авторкою медійного супроводу, а лише «позицій», і не щодо Брекзиту, а щодо «нової ролі» Британії.

По-друге, в підрозділі 1.3. «Джерельна база дослідження» авторка робить огляд і власне первинних та вторинних джерел з теми, і аналіз стану наукового вивчення проблеми. Ліпше було б це розвести та окремо подати організаційно-аналітичний огляд наукової літератури з теми, виділити дискусійні чи недостатньо вивчені аспекти, і аналіз джерел, на основі яких авторка здійснила своє дослідження. До того ж слід би було чіткіше акцентувати, що основною групою джерел є європейські медіа та вказати, які саме медіа, в якій кількості та з яких країн охоплені аналізом. Натомість дисертантка на С. 66 просто виокремлює медіа як п'яту групу джерел.

По-третє, недостатньо продуманим видається формулювання одного з пунктів наукової новизни: «здійснено комплексний (?) аналіз британського, європейського, канадського, американського медіапростору, що дало змогу показати, яким чином провідні медіа світу (?) висвітлювали цей історичний для ЄС поступ (?)» с. 19. Попри велику проведену роботу, все ж це не є комплексний аналіз провідних медіа світу, а Брекзит для ЄС аж ніяк не є історичним поступом, радше – навпаки.

По-четверте, деякі положення роботи варто було б або сформулювати менш категорично, або підсилити аргументацією, наприклад: «Отже, без впливу медійного конгломерату Великобританії Брекзит навряд чи відбувся б.», С. 114.

По-п'яте, в роботі трапляються помилкові твердження. Наприклад, «Велика Британія увійшла в ЄЕС на особливих умовах і дотримувалася їх аж до початку 21 століття, знаходячись осторонь від більшості інтеграційних процесів на континенті», С. 46. Британія в 1973 році мусила прийняти стандартні умови вступу, а лише згодом виборювала для себе певні винятки (Шенген, зона євро, права громадян тощо), втім вона не була осторонь більшості інтеграційних процесів. Лісабонський договір підписано не 16 січня 2008 року (С. 60), а 13 грудня 2007 року. Додаток А: вступ Великої Британії до ЄС відбувся не 1972, а 1973 р.; 2004 року не 10 країн Східної і Центральної Європи стають членами ЄС, а 8 країн Центрально-Східної Європи та Кіпр і Мальта.

Питання: Чи виокремили Ви якусь специфіку, особливості висвітлення подій пов'язаних з Брекзитом в різних Європейських країнах, тобто в ЗМІ різних європейських країн, ну або груп країн? Можливо в країнах Західної Європи (Франція Німеччина) – можливо було більш активно представлено, присутня якась тональність, в країнах Центрально-Східної Європи, або Південної Європи – по іншому?

Максименко Ірина Володимирівна, кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин, факультету міжнародних відносин, політології

та соціології Одеського національного університету імені І.І.Мечникова позитивно оцінила зміст, аргументи і результати дисертаційного дослідження Я.В. Кибіч та її внесок у науку політології міжнародних відносин, але також зазначила окремі дискусійні положення, що викликають зауваження:

1. Загалом погоджуючись з концептуально-теоретичним підходом до комплексного висвітлення передумов, характеру та наслідків Брекзиту в європейському медіадискурсі, аналіз яких подано в Розділі I, маємо звернути увагу на множинність та певну описовість окреслених теорій. Крім того, варто було б детальніше розкрити авторські міркування щодо особливостей визначення та систематизації теоретичних засад дослідження з урахуванням предмету дослідження.

2. Корисним було б надати визначення окремих термінів, які використовуються авторкою у дисертаційному дослідженні та вимагають пояснення їхнього смислового навантаження. Особливо важливим видається розкриття ролі інформаційних технологій в сучасних політичних процесах, змісту та особливостей поняття медіадискурсу та його теоретичного обґрунтування.

3. Не зовсім зрозумілим є приділення значної уваги історичним фактам щодо політики Великої Британії в Європі та світі задовго до хронологічних меж дослідження (с. 41–46) з наступним оглядом «ключових фаз європейської інтеграції Великої Британії» та ставлення до ЄС (с. 45-59; с. 69), що частково перекликається з інформацією в Розділі 2.

4. Разом з тим, враховуючи інтерес авторки до особливостей позиції Великої Британії щодо європейської інтеграції та розвитку ЄС на сучасному етапі, доцільним було залучити до здійснення дисертаційного дослідження наукові розробки представників Одеської школи міжнародників, серед яких корисними були б праці О. В. Романової, І. В. Максименко тощо.

5. У Розділі 3, підрозділі 3.2 дисертації здійснюється аналіз позиції США та Канади щодо ролі Великої Британії після Брекзиту враховуючи «особливі відносини» та тісні культурно-політичні зв'язки цих держав. Основна увага зосереджена на політичному аспекті сприйняття політичними колами США та Канади виходу Великої Британії з ЄС, в той час як медійний аналіз представлений лише публікаціями CNN. В цьому контексті додаткового пояснення потребує така обмеженість вивчення медіадискурсу щодо Брекзиту та зосередженість лише на публікаціях американської мережі CNN.

6. Авторка дисертації, розглядаючи сприйняття Брекзиту у громадській думці сучасної України, розкриває наявний та потенційний вплив виходу Великої Британії зі складу ЄС на двосторонні відносини з українською державою. Разом з тим, дисертаційне дослідження набуло б додаткової ваги за умов надання рекомендацій щодо висвітлення євроінтеграційного курсу України в ЗМІ та більш ефективній протидії дезінформації з цього питання, а отже й посилення євроскептицизму серед українського населення.

7. Привертають увагу технічні недоліки в оформленні тексту дисертаційного дослідження, а саме використання абзаців, що складаються з одного речення (с. 135); застосування публіцистичного стилю і використання

зайвої кількості прикметників та не академічних висловів («боляче зачепила» с. 43, «славетна участь» с. 74, «безглузді історії» с. 79, «нудна правда» с. 80, «ожила бурхливими дискусіями» с. 120; «на щастя» та «на диво» с. 80 та ін.).

Питання: Ви зазначили, що вихід Великобританії з Європейського Союзу дещо послаблює ту невеличку групу держав, які підтримували і лобіювали інтеграцію України до ЄС. Скажіть, будь ласка, після виходу чи зберігається ось ця тенденція Лондону до підтримки європейської інтеграції України, і яким чином Ви б прокоментували чи можливо висвітлили як це відображається в ЗМІ?

Результати голосування:

«За» 5 членів ради

«Проти» 0 членів ради

На підставі результатів голосування та прийнятого висновку разова спеціалізована вчена рада ДФ 76.051.030 присуджує Кибіч Яні Василівні ступінь доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки зі спеціальності 052 Політологія.

Голова спеціалізованої вченої ради
ДФ 76.051.030

доктор політичних наук, професор,
професор кафедри політології
та державного управління
Чернівецького національного
університету
імені Юрія Федьковича

 Наталія РОТАР